

**ИНСОН КАПИТАЛИНИ КЕЙС МЕТОДИ АСОСИДА
РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ СОЦИОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ**

Ихтияров Фарход Акмалович,

**“Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини
механизациялаш муҳандислари институти”**

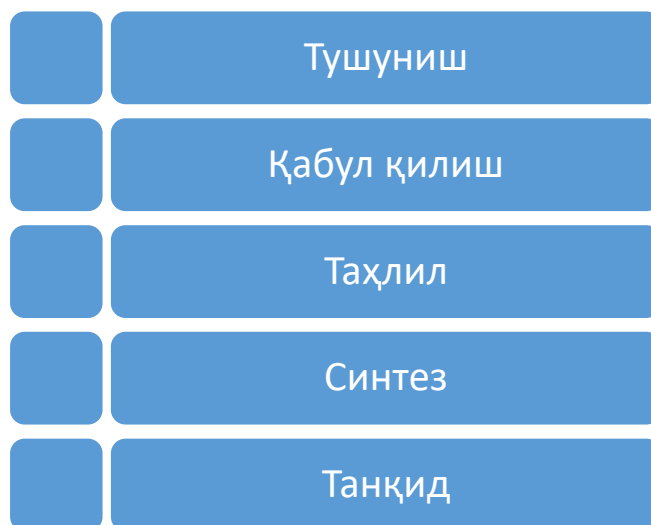
**Миллий тадқиқот университети Бухоро табиий
ресурсларни бошқариш институти мустақил тадқиқотчиси**

Маълумки, “Кейс” тушунчасининг турли хил изоҳлари мавжуд. Кейс-стади – маълум бир, жумладан, давлат бошқаруви соҳасидаги вазиятли ҳолатлардан келиб чиқиб, педагогик ёки маълум бир компетенцияларни баҳолаш мақсадларида қўлланиладиган, индивидуал ўрганиш, сўнгра гуруҳ иштирокчилари билан муҳокама қилиш ёки индивидуал тарзда фикрлаш асосида тегишли хулосалар ишлаб чиқиш билан яқунланадиган вазиятли ҳолатлар баёнидир.

Кейс усулидан фойдаланиш натижасида нафақат олинган билимлар, балки, касбий фаолиятнинг малака даражаси ҳам ҳисобланади. Тингловчиларга реал ҳаётий ҳолатни англаш имконияти берилади, унинг таърифи нафақат амалий муаммони ифодалайди, балки, ушбу муаммони ечишда ўзлаштирилган билимларнинг маълум бир тўпламини амалга оширади.

Кейс-стади - ўқитиш, ахборотлар, коммуникация ва бошқарувнинг қўйилган таълим мақсадини амалга ошириш ва кейс-стадида баён қилинган амалий муаммоли вазиятни ҳал қилиш жараёнида прогноз қилинадиган ўқув натижаларига кафолатли етишишни воситали тарзда таъминлайдиган бир тартибга келтирилган оптимал усуллари ва воситалари мажмуидан иборат бўлган ўқитиш технологиясидир.

Кейсни тайёрлаш вақтида қуйидаги педагогик талаб ва мақсадлар эътиборга олинади

“Кейс-стади” методи, бу, аниқ вазиятларни ўрганиш, таҳлил қилиш асосида жараёни амалга оширишга қаратилган метод бўлиб, ундан очик ахборотлардан ёки аниқ воқеа-ҳодисадан вазият сифатида таҳлил учун фойдаланиш мумкин.

Кейс-технологияси инсон капиталини ривожлантириш жараёнини фаоллаштириш усули сифатида қуйидаги вазифаларни бажаришга қаратилган:

-касбий фаолият соҳасидаги вазиятларни ҳар томонлама таҳлил қилишнинг кўникмаларини ва усулларини ўзлаштириш;

-бошланғич вазиятни аниқлаштириш мақсадида қўшимча маълумотни талаб қилиш кўникмасини ҳосил қилиш;

-амалий муаммоларни ҳал қилишда назарий билимларни қўллаш кўникмаларига эга бўлиши;

-ноаниқлик вазиятида қарор қабул қилиш кўникмасини ривожлантириш;

-ўз нуқтаи назарини оғзаки ёки ёзма шаклда аниқ ва равшан ифода этиш кўникмаларини ўзлаштириш;

-тақдим этиш қобилиятини шакллантириш, яъни ўз фикрини ишончли ифода этиш, асослаш ва ҳимоя қилиш;

-бошқаларнинг фикрини конструктив танқидий баҳолаш кўникмаларини ўзлаштириш;

-вазиятни гуруҳ билан таҳлил қилиш асосида мустақил қарор қабул қилишни ўрганиш.

Маълумки, «Инсон капитали»га оид масалалар ва у билан боғлиқ ижтимоий муаммоларни кейслар орқали ечиш ижтимоий-гуманитар фанлар доирасида соҳа мутахассислари томонидан аҳоли зич истиқомат қиладиган худудлар кўламида ижтимоий-иқтисодий, этнопсихологик, ҳуқуқий ҳамда маънавий-сиёсий нуқтаи назардан тадқиқ этилган.

Ўзбекистонда инсон капитали масалаларининг миллий менталитет доирасида социологик жиҳатлари М. Бекмуродов, Р. Убайдуллаева, О. Ата-Мирзаев, Н. Алиқориев, Т. Матибаев, К. Калонов, ижтимоий-маданий омиллари – А. Умаров, А. Холбеков ва қадриятли муносабатлар тизими Ш. Содиқова, Б. Каримов, миграция жараёнларида инсон омилнинг ижтимоий, сиёсий ҳамда социомаданий ўзгариш йўналишлари Ф. Парманов, социал капиталнинг аҳоли турмуш сифатини оширишдаги аҳамияти Х. Акрамов, катта ҳамда ёш авлод ўртасидаги этномаданий жиҳатларга оид хусусиятлари Ш. Мадаева ва С. Отамуратов¹лар томонидан тадқиқ этилган.

Дунёнинг етакчи илмий тадқиқот институтлари ва марказларида «инсон капитали» муаммосини миллий идентиклик хусусиятларини ўрганиш ва вазибаларини аниқлаш илмий изланишларнинг муҳим объектига айланмоқда. Шунингдек, мазкур илмий изланишларда инсон капиталини ҳар томонлама ривожлантиришда меҳнат бозорини ташкил этишнинг ижтимоий механизмларини жорий қилиш, аҳоли урбанизациялашувига демографик кўрсаткичлар ва этник муносабатларнинг таъсири, географик-экологик хусусиятларига доир социологик тадқиқотлар, этник гуруҳларнинг ижтимоий ва ҳуқуқий тенглиги масалалари, этнослар тарихи ва диний конфессионал муносабатлар ривожиди инсон омил, ижтимоий тафаккурнинг этник, фуқаролик ва бошқа шакллариининг тадқиқ масалалари ўрганиш заруратини илгари сурмоқда.

Адабиётлар рўйхати

1. Бекмуродов М. Социология асослари. – Тошкент: Фан. 1994. – 180 б.; Ўша муаллиф: Замонавий бошқарув социологияси. Монография. – Тошкент: Янги аср авлоди. 2020. – 436 б.;

¹ Акрамов Х. Социал капитал аҳоли турмуш сифатини оширишнинг омил сифтида. Социология фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати. – Тошкент, 2021; Мадаева Ш. Идентиклик антропологияси. – Тошкент: Noshir, 2015. – 175 б.; Отамуратов С. С. Янгиланаётган Ўзбекистон ижтимоий-инновацион жараёнларда ёшлар фаолияти. – Тошкент: Fan va texnologiyalar nashriyoti-mataa uyi, 2021. – Б. 248.

2. Алиқориев Н. Ўзбекистонда социологик тадқиқотлар ва илмий мактаблар / Республика илмий-амалий анжуман материаллари. 1-китоб. – Тошкент, 2010.;
3. Матибаев Т. Ўзбекистонда давлат ва жамият ҳаётининг демократлашуви жараёнида ижтимоий ҳамкорлик тизимини ривожлантириш омиллари. Социология фанлари доктори (DSc) дисс. – Тошкент: ЎзМУ, 2018;
4. Умаров А. Ижтимоий-маданий тараққиётни таъминлаш ва комил инсон шахсини шакллантиришда мутолаанинг роли. Социология фан. докт. дисс. – Тошкент: ЎзМУ, 2005;
5. Холбеков А. Шарқ ва Ғарб мутафаккирларининг социологик таълимоти. – Тошкент: Университет, 1996. – 30 б.;
6. Содиқова Ш. Ўзбекистонда ижтимоий соҳадаги ўзгаришлар // Ижтимоий тадқиқотлар (www.tadqiqot.uz/soci) электрон журнали. – 2019. – №2. – Б. 16.
7. Акрамов Х. Социал капитал аҳоли турмуш сифатини оширишнинг омили сифтида. Социология фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати. – Тошкент, 2021;
8. Отамуратов С. С. Янгиланаётган Ўзбекистон ижтимоий-инновацион жараёнларда ёшлар фаолияти. – Тошкент: Fan va texnologiyalar nashriyoti-mataa uyi, 2021. – Б. 248.